

جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۴۰۲، دوره ۵، شماره ۴، صص ۸۵-۷۰

تأثیر دین و آموزه های اسلامی در کاهش آسیب های اجتماعی در مناطق روستایی کشور (مطالعه موردی: دهستان قره باشلو شهرستان درگز)

سروش امامی تاج الدین

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، ایران

Soroushemami1990@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۸

چکیده

وقوع جرم و آسیب های اجتماعی با نفوذ فرهنگ ها و کجرفتاری های شهری در مناطق روستایی کشور نیز افزایش یافته است. بهترین راه برای مقابله با این آسیب های اجتماعی استفاده از آموزه های اسلامی جهت مقابله با این معضلات اجتماعی است و همچنین می توان از دین و راهکارهای پیشگیری آن جهت پیشگیری از جرم و آسیب های اجتماعی استفاده نمود. انتشار و تبلیغ آموزه های اسلامی از این جهت دارای اهمیت می باشد که اسلام دین هدایت است و آموزه های اسلامی می تواند چون چراغی برای افراد جامعه راه درست را از بی راهه ها و مسیرهای انحرافی مشخص نماید و افراد را از مسیرهای منتهی به گناه و تباهی به سوی راه حق هدایت نماید. این تحقیق از لحاظ ماهیت کاربردی و از نظر روش توصیفی تحلیلی است که برای جمع آوری اطلاعات از منابع کتابخانه ای استفاده شده است و کار میدانی به وسیله پرسشنامه می باشد. حجم نمونه این پژوهش با استفاده از فرمول کوکران ۳۲۰ نفر تعیین شد. در نهایت تحلیل و آنالیز داده های بدست آمده با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون فریدمن انجام شد. نتایج نشان می دهد، دین و آموزه های اسلامی باعث کاهش آسیب های اجتماعی می گردد و در کاهش جرائم در مناطق روستایی موثر است. با استفاده از آموزه های اسلامی و راهکارهای پیشنهادی آن در راه کاهش آسیب های اجتماعی گام برداشت که به سبب آن امنیت و آرامش برای مردم جامعه به ارمغان می آید.

واژگان کلیدی: دین و معنویت، آموزه های دینی، آموزه های اسلامی، آسیب های اجتماعی، پیشگیری از جرم

مقدمه

مسئله مربوط به آسیبهای اجتماعی از دیر باز در جامعه بشری مورد توجه اندیشمندان بوده است. همزمان با گسترش انقلاب صنعتی و گسترش دامنه نیازمندیها، محرومیت‌های ناشی از عدم امکان برآورده شدن خواسته ها و نیازهای زندگی موجب گسترش شدید و دامنه دار فساد، عصیان، تبهکاری، سرگردانی، دزدی و انحرافات جنسی و دیگر آسیبها شده است. مجموعاً در بینش جامعه شناختی در تعیین انحرافات و کجروپها روی چند نکته تأکید بیشتری می شود؛ یکی اجتماعی بودن این پدیده یعنی انحراف و جرم ... و دیگری نسبت آن است. انحرافات نسبی هستند به این دلیل که تابع زمان و مکانند زیرا چه بسا در زمانی ممکن است عملی قبیح و نابهنجار تعریف شود در حالیکه در زمان و مکان دیگر همان عمل اینگونه تعریف نشود یا حتی پسندیده تلقی گردد. (فتحی و فدوی، ۱۳۹۱: ۱۲۲) و از طرفی نیز نابرابری در حوزه های مختلف، یکی از بزرگترین و حادثترین مشکلاتی است که امروزه جهان با آن دست به گریبان است. نابرابری را به معنای برخورداری بیشتر برخی افراد از امتیازات مادی و معنوی در نظام سیاسی یا از قبل نظام سیاسی. (مهدوی حاجیلویی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۲) که مناطق روستایی بیشتر از این نابرابری ها رنج می برند و وجود این نابرابری ها در این مناطق می تواند زمینه ساز بروز آسیب های اجتماعی گردد.

با توجه به این موضوع که روستاها سرشار از خرده فرهنگ های اصیل هستند (تقی زاد فانید و جلیلی، ۱۴۰۰: ۱۸۳) و همچنین وجود سرمایه اجتماعی و اعتقادات مذهبی بالایی که در این مناطق وجود دارد می توان از این موارد در جهت کنترل آسیب های اجتماعی و پیامدهای آن استفاده نمود. یکی از علتهای ایجاد آسیبهای اجتماعی دور شدن جامعه ی بشری از معنویات و شبکه ی سنتی همبستگی و انسجام در دین بوده است. (شاه محمدی، ۱۳۹۶: ۸۲) هرگاه باورها و اعتقادات دینی تقویت شود، جرم و جنایت کاهش می یابد و هرگاه رو به ضعف رود، آسیبهای اجتماعی افزایش می یابد. (آخوندی، ۱۳۹۶: ۹۴) و یکی از شیوه های رایجی که به منظور درمان بزهکاران و اصلاح آنان و پیشگیری از وقوع جرم در بیشتر کشورهای دنیا مورد توجه اندیشمندان قرار گرفته است، شیوه مذهب درمانی است. (پوریانی و مرادی، ۱۳۹۴: ۲۸) مکاتب الهی و به ویژه اسلام، تمام افراد را به تدبیر در خویشتن فرا خوانده اند. با توجه به این که خود آگاهی توانایی تشخیص و درک احساسات و هیجانات است و ابتدا باید شناخت از خود، نگرش خود، هیجانات خود، شناخت نقاط ضعف و قوت خود وجود داشته باشد تا فرد بداند که چگونه با محیط بهتر سازگار شود. مهارت خود آگاهی مهارتی است که باعث افزایش منبع کنترل درونی

و کنترل خود می شود بنابراین فرد بهتر می تواند بر رفتار خود مسلط باشد و در مقابل وسوسه شدن انجام رفتارهای مخرب و یا مصرف مواد همه چیز را در کنترل خود ببیند و از چنین رفتارهایی دوری کند. (نجفی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۵۲) با توجه به این موضوع که اسلام که انسان را موجودی برتر و دارای قوا و استعداد های فوق العاده در مسیر رشد و بقا می داند، ضمن توجه به اهمیت و ضرورت پیشگیری از سقوط و انحطاط اخلاقی و عملی انسان، این امور را با تربیت روحی و معنوی او پیوند زده آموزه های متعدد و متنوعی را به این امر اختصاص داده است که توجه و به کارگیری آنها نه فقط موجب پیشگیری از وقوع جرم و انصراف درونی از اقدامات مجرمانه می گردد، بلکه رشد و تعالی روحی و معنوی انسان را نیز تضمین کرده او را به هدف والایی که برای آن آفریده شده است، نزدیک می کند. (میلانی، ۱۳۹۵: ۵۱)

بیان مساله

با توجه به افزایش دسترسی به ماهواره و فضای مجازی و مواجه شدن کشور با تهاجم فرهنگی طی سالیان اخیر شاهد افزایش آسیب های اجتماعی در کشور و به خصوص مناطق روستایی کشور بوده ایم. با افزایش جرایم و آسیب های اجتماعی در مناطق روستایی، امنیت این مناطق به شدت کاهش می یابد و باعث بروز مشکلات بسیار جدی برای این مناطق می گردد. از طرفی برنامه های تعامل اجتماعی شامل افراد و سازمان ها باعث پیشرفت در اجرای استراتژی های پلیس محلی می شود و همچنین مشارکت عمومی در درک عمومی از واقعیت نرخ جرم واقعی و اقداماتی که برای حل این مسئله انجام می شود، بهبود می یابد. (Baker, 2013: 14) در جوامعی چون کشور ما برخی از این آسیب ها رو به افزایش و چشمگیر بوده و موجب نگرانی مسولان و جامعه شده است. (افخمی عقدا و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۴۳) در زمینه کاهش جرایم و آسیب های اجتماعی از سوی دولت و سازمان های ذی ربط فعالیت های فرهنگی و مذهبی بسیار خوبی صورت پذیرفته است ولی با توجه به حجم هجمه های رسانه ای دشمنان، بایستی کارهای فرهنگی بیشتری در زمینه مسائل مذهبی و معنوی صورت پذیرد. و در زمینه تبلیغات و انتشار آموزه های اسلامی فعالیت های بیشتری صورت پذیرد. زیرا در صورت تداوم این آسیب های اجتماعی مانند اعتیاد به مواد مخدر باعث نابودی اندک سرمایه های انسانی باقی مانده در روستاها خواهد شد که این موضوع پیامدهای بسیاری را به دنبال خواهد داشت. لذا لازم است طی مطالعه جامع اهمیت تاثیر دین و آموزه های اسلامی در پیشگیری از آسیب های اجتماعی بررسی گردد و راهکارهای لازم ارائه گردد. در حقیقت یکی از اهداف مهم این تحقیق درک اهمیت تاثیر دین و آموزه های اسلامی در پیشگیری از آسیب های اجتماعی در مناطق روستایی

کشور می باشد. و درصدد ارائه راهکار های لازم برای پیشگیری از آسیب های اجتماعی در مناطق روستایی کشور می باشد. لذا سوال اصلی این تحقیق این است که، آیا دین و آموزه های اسلامی در کاهش جرائم در روستاهای دهستان قره باشلو موثر است؟

مبانی نظری

آسیب شناسی اجتماعی عبارت است از مطالعه نابسامانی و اختلال و عدم هماهنگی و تعادل در کارکردهای مربوط به کالبد و حیات انسان ها. (کاظمی پور ثابت و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۶) که در مناطق روستایی نیز بایستی مسائل اجتماعی آسیب شناسی شده و مورد توجه قرار گیرد. توجه به معضلات و آسیب های مناطق روستایی از موضوعات مهم و قابل توجه در وضعیت کنونی جامعه است. طی سال های گذشته، مهاجرت های روستایی و به ویژه مهاجرت نخبگان جوامع روستایی به نابودی بسیاری از روستاها و در بسیاری دیگر از آنها نیز به فقر نیروی انسانی متخصص و جوان انجامیده است که در نهایت، به نابودی بافت های روستایی منجر می شود. از سویی، جوامع روستایی ایران در شرایط عقب ماندگی، توسعه نیافتگی، و تأخر به لحاظ فرهنگی و فناوری به سر می برند و از سوی دیگر، می توان معضلات اجتماعی فراوانی را یافت که به ساختار روستا در ایران آسیب های جدی وارد می سازند؛ معضلاتی که ریشه در تعامل میان سنت های روستایی و جهان نوین دارند واقعیت این است که امروزه علاوه بر برخی مشکلات اجتماعی مانند فقر و بیکاری، مسائل مرتبط با مدیریت محلی، جمعیت و نیروی انسانی، بالا بودن میزان مهاجرت روستایی، و روند سالخوردگی نیروی کار کشاورزی، می توان آسیب های اجتماعی گسترده ای را یافت که به دامنه روستاها نفوذ پیدا کرده اند. اگر روزگاری با مهاجرت گسترده نیروی جوان و فعال روستاها به شهر، زمینه فقر نیروی انسانی فراهم می شد، امروزه آسیب های اجتماعی ای چون اعتیاد به مواد مخدر است که زمینه نابودی اندک سرمایه های انسانی باقی مانده در روستاها را فراهم آورده است. از این رو، پرداختن عمیق و جدی به مسائل اجتماعی روستاها که هم اینک گذشته از مهاجرت، پدیده هایی چون اعتیاد، ضعف پیوندهای خانوادگی، بی هنجاری، و گسترش آسیب های بی اعتمادی اجتماعی و کج رفتاری های اخلاقی را شامل می شود، امری ضروری و حیاتی است. (سام آرام و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۸) به طور کلی ارتکاب جرم در ساختار نواحی روستایی به عنوان معضل یا ناهنجاری نقش ایفا می کند، هر چند این معضل نسبت به نواحی شهری در روستاها کمتر شیوع دارد با این وجود یکی از مسائل اساسی در نواحی روستایی است زیرا تمایل روزافزون به سوی گرایش به جرم در جوامع روستایی دیده می شود که در آن نفوذ فرهنگ ها و کج رفتاری های شهری بی

تأثیر نبوده است. و در دهه های اخیر وقوع جرم در نواحی روستایی افزایش یافته است. (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۹) با توجه به این موضوع بایستی به دنبال راهکارهایی برای پیشگیری از آسیب های اجتماعی و جرائم در این مناطق بود.

در هر نظام و مکتب حقوقی به تناسب مبانی نظریه ها و تعاریفی که برای جرم و بزهکاری ارائه می شود، راهکارهای و پیشگیری نیز متفاوت است؛ از جمله نمونه ها و الگوهای پیشگیری می توان به دین و راهکارهای پیشنهادی آن در زمینه پیشگیری با عنوان ((پیشگیری دینی)) اشاره نمود. راهکارهای دینی واپایش اجتماعی همواره آثار چشمگیر خود را در زمینه مهار جرم و کجروی بر جای نهاده و توجه اندیشمندان علوم اجتماعی را به ویژه در حوزه های مطالعه جرم و کجروی به خود جلب کرده است. از این رو با توجه به اهمیت این موضوع در نظام حقوقی اسلام، یکی از راه های پیشگیری از جرم ((انتشار و تبلیغ تعلیمات و آموزه های اسلامی)) معرفی شده است؛ از سوی دیگر تربیت و آموزش در صورتی ثمر بخش خواهد بود که با کوشش و عمل آموزش گیرنده همراه باشد (توسلی و صادقی، ۱۳۹۴: ۴۴) و از آنجایی که جامعه ایرانی یک جامعه دینی و در حال گذر است، دین همچون یک سرمایه، نقشی تأثیرگذار بر کنش و انتخاب سبک زندگی و نحوه مصرف فرهنگی و مادی افراد دارد. (عبداللهی، ۱۳۹۵: ۱۶۳) اگرچه در متون دینی بخش خاصی با عنوان پیشگیری از جرم وجود ندارد؛ اما با مطالعه تمام مسائل مرتبط، می توان گفت که اسلام در زمینه پیشگیری دو مرحله دارد. مرحله اول به معرفی و پیشگیری از عوامل عمومی تمام جرائم پرداخته که این مرحله را پیشگیری اولیه نام نهاده اند که مترادف پیشگیری عمومی یا پیشگیری ابتدایی می باشد در مرحله بعد به تبیین عوامل خصوصی بر جرم پرداخته و در ادامه راه های پیشگیری از همان دسته از جرائم را بیان کرده است که این مرحله را پیشگیری ثانویه نام نهاده اند که تعدادی پیشگیری خصوصی یا پیشگیری ثانویه است. به عبارت دیگر پیشگیری از جرم از رهگذر اجرای مجازات به دو صورت بازدارندگی عمومی که در مورد همه افراد اجتماع تحقق می یابد و بازدارندگی خاص که اثر آن فقط به مجرمی بر می گردد که مجازات بر او جاری شده است. (خسروشاهی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲) مجازات یکی از اهداف محکومیت است و علاوه بر آن باعث کاهش جرم و جنایت می گردد. (Ginneken, 2016: 2) به طور کلی می توان گفت آموزه دینی و اسلامی و عمل به این آموزه ها باعث کاهش آسیب های اجتماعی مانند؛ فقر، سرقت، اعتیاد، جرائم جنسی، بی حجابی، طلاق و ... در جامعه می گردد.

- فقر: با توجه به آموزه های اسلامی می توان فقر را در جامعه تا حد زیادی کاهش داد، یکی از دستورات اسلام بحث زکات است و به طور کلی می توان گفت؛ زکات و صدقه عواملی موثر برای کاهش فقر در جامعه هستند. از آنجایی که شدت فقر در مناطق روستایی غالباً بیشتر از مناطق شهری است. (بنی اسدی و ورمزیاری، ۱۳۹۳: ۲) بایستی به موضوع فقر در مناطق روستایی توجه ویژه ای گردد.

- سرقت: از جمله جرائمی که در قرآن از آن یاد شده و مجازات آن هم به صورت حدی بیان شده است جرم سرقت است و همچنین علاوه بر مجازات دنیوی، مجازات اخروی نیز به همراه دارد در نتیجه می توان گفت رعایت آموزه های اسلامی باعث کاهش سرقت می گردد. از لحاظ امنیتی نبود امنیت کافی در نواحی روستایی باعث شده که سرقت ها اسان تر گردد. مهمترین عامل کاهش امنیت در نواحی روستایی در سال های اخیر می توان به کاهش مشارکت مردم در برقراری امنیت از جمله حذف نگهبان محلی و در مقابل نبود یا کمبود پاسگاه های انتظامی برای برقراری نظم و امنیت جدید بوده است. (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۴۰)

- اعتیاد: می تواند به عنوان علت ناپودی انسان و نژاد انسان شناخته شود. هر چند استفاده از مواد مخدر در زمان پیامبر (ص) و امامان معصوم (ع) رایج نبوده است اما از آنجایی که اسلام دین جهانی و ابدی است و کاملاً تمام نیازهای جامعه را در تمام سنین تامین کرده و تمام خواسته های بشر را برآورده کرده است، بنابراین این موضوع را مورد توجه قرار داده و در مورد عدم استفاده از مواد مخدر هشدار داده است. (Safari et al, 2012: 153) گرایش به مواد مخدر در محیط های روستایی نسبتاً بالاست و در این زمینه گسترش بیکاری، دسترسی آسان به مواد مخدر و ارتباط با افراد معتاد تاثیر منفی به دنبال دارد و احساس آسایش و احترامگرایش دینی جوانان و دلبستگی به خانواده فرد را از مواد مخدر دور نگه می دارد. (اکبریان و صادقی، ۱۳۹۶: ۷۸)

- انحرافات جنسی: از بزرگترین جرایمی است که قرآن کریم بر ترک آن تاکید مکرری دارد در اسلام رابطه جنسی مشروع فقط از طریق ارتباط میان همسران امکان پذیر است و به تعبیر قرآن هر گونه رابطه ای خارج از این چهارچوب تجاوز و تعدی به حدود الهی تلقی می شود. (بزرگی، ۱۳۸۷: ۱۰۶) انحرافات جنسی در مناطق روستایی کشور بسیار کمتر از مناطق شهری است اما با گسترش شبکه های ارتباطی و اجتماعی در مناطق روستایی، انحرافات جنسی نیز نسبت به گذشته افزایش یافته است.

- بی حجابی: یکی از مهمترین مسائلی که می تواند امنیت اخلاقی و اجتماعی را تامین کند مسأله حجاب و پوشش زنان در جامعه است. بی حجابی و عدم پوشش در جامعه به دنبال خود پیامدهایی ناگوار چون آرایش، خود

آرایی و عشوه‌گری را به همراه دارد و مردان به ویژه جوانان را در معرض تحریک دائم عصبی و ایجاد التهاب و هیجان دروغین زودگذر در جامعه قرار می‌دهد. همچنین آسیب اجتماعی مهم دیگری که ناشی از بی‌حجابی در جامعه ظهور پیدا می‌کند، سست شدن بنیان خانواده و تزلزل آن است. شکستن حریم خانواده و برهنگی روزافزون در جامعه‌ی انسانی، جدایی و از هم گسیختگی خانواده‌ها را در پی خواهد داشت. (حسینی و جهان‌دیده، ۱۳۹۵)

- طلاق: طلاق موجب اختلال در نظم و انسجام خانواده است و هر چند ممکن است به اختلافات زناشویی و ناسازگاریها پایان دهد، اما آثار و نتایج ناگوار آن خصوصاً برای زنان مطلقه و کودکان آنها اجتناب‌ناپذیر است. (توسلی و غیائی، ۱۳۹۰: ۳۶) در روایات، کلمات و سیره عملی پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) مشاهده می‌شود، که آنان طلاق را بسیار مذموم و منفور معرفی کرده‌اند. همچنین، امام صادق(ع) فرمود: «هیچ چیز حلالی مانند طلاق مبعوض و منفور پیشگاه الهی نیست. خداوند مردمان بسیار طلاق‌دهنده را دشمن می‌دارد». (شهید مطهری، ۱۳۹۰: ۲۴۰)

تعالیم اسلام به نحوی است، که مسلمانان زندگی خود را در برابر یکدیگر و در برابر خداوند سازماندهی می‌کنند. (Ali, 2014: 914) از جمله ویژگی‌های ممتاز مکتب اسلام در مقام تعریف و عملیاتی کردن «صلح و امنیت» توجه به کانون‌های بنیادینی است که می‌تواند در تضعیف صلح و امنیت واقعی، مؤثر واقع شوند؛ درحالی‌که رویکردهای واقع‌گرا زوال منابع قدرت را به مثابه کانون‌های مرکزی تولید ناامنی مدنظر دارند یا رویکردهای آرمان‌گرا بر ضعف انگیزه‌های همکاری و نبود منافع مشترک تأکید می‌کنند؛ مکتب اسلام به‌غریزه «برتری طلبی» اشاره دارد که باعث برهم خوردن نظم و امنیت بین‌المللی می‌شود. اسلام به‌طور کلی با اصل برتری طلبی در صحنه روابط اجتماعی و به تبع آن در روابط بین‌الملل مخالف است و از آنجایی‌که برتری طلبی به ایجاد و استقرار ظلم در نظام بین‌الملل منجر می‌شود به دنبال این موضوع بنیادی است که روابط بین‌الملل باید به گونه‌ای سامان‌دهی شود تا در آن، امکان تعریف و کاربرد ظلم به حداقل ممکن برسد؛ خلاصه کلام آنکه ظلم نکردن، مقابله با ظالم و حمایت از مظلوم اصل اولیه از جمله ویژگی‌های ممتاز مکتب اسلام در مقام تعریف و عملیاتی کردن «صلح و امنیت» توجه به کانون‌هایی بنیادین است که می‌تواند در تضعیف صلح و امنیت واقعی، مؤثر واقع شوند؛ اسلام در حرکت جهانی خود برای فرهنگ‌سازی اهمیت زیادی قائل است. اسلام تلاش می‌کند تا وحدت اندیشه و نظر را در میان همه انسان‌ها پدید آورد و عوامل و اگرایی مانند طائفه‌گرایی، نژادپرستی و تبعیض طلبی را نفی می‌کند و این اندیشه بنیادین را گسترش می‌دهد که همه انسان‌ها برابر و برادرنند و کسی را بر کسی برتری و امتیاز نیست و معیارهای برابری و یگانگی انسان‌ها را

آموزش می‌دهد؛ می‌توان از این بحث‌ها به این نتیجه رسید که کلیدواژه اصلی در رویکرد امنیتی اسلام در راستای شکل‌گیری صلح و امنیت بین‌المللی «عدالت» است. (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۳)

چنان‌که گفته شد، هیچ نظام فکری و سیاسی نمیتواند فاقد نظریه امنیتی باشد اسلام نیز که به عنوان مکتبی جامع و ابدی، داعیه دار اداره امور جوامع بشری است، از این قاعده مستثنا نیست.

«از منظر متون اسلامی، امنیت یکی از بزرگترین و گواراترین نعمتهای الهی است که با نعمت تندرستی و سلامت برابری می‌کند، همه مردم به آن نیاز دارند و بدون آن شادی در زندگی بی مفهوم است. با این حال، کمتر کسی قدر این نعمت بزرگ را میداند. دو نعمتاند که ناسپاسی می‌شوند: امنیت و سلامت در مقابل، نبود امنیت از سخت‌ترین مجازاته‌های الهی است. زندگی برای مردمی که امنیت ندارند، لذتبخش نیست و معیار ارزش وطن، میزان برخورداری آن از امنیت است، بلکه چنان‌که از امام علی(ع) روایت شده است: بدترین وطن، جایی است که ساکنانش در آن در امان نباشند». (اسماعیلی، ۱۳۹۱: ۱۳)

از سوی دیگر رشد ناهنجاری‌های اجتماعی با استناد به آیات قرآن سبب پیدایش بلایا و ناامنی در جامعه و در صورت عدم کنترل این ناهنجاری‌ها علاوه بر همه بلایا و ناامنی‌های موجود، به نابودی جامعه منجر می‌شود. قرآن کریم با صراحت، عوامل نابودی و اعتلای انسان را با نوع اعمال و رفتار انسان‌ها مرتبط کرده است. ارتباط دادن حوادث به آسمان‌ها، زمین، سیر تاریخی، نژاد و سایر عوامل نشان از عدم شناخت نظم حاکم بر طبیعت است. اعتقاد به نظم طبیعت نباید سبب انکار تاثیر افعال بر بلایا باشد.

«إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ، خدا اوضاع هیچ ملتی را تغییر نمی‌دهد، مگر آنکه در خود دگرگونی ایجاد کنند و هر گاه خداوند برای ملتی بدی خواهد، راه بازگشت ندارند و جز پروردگار سرپرستی نخواهند داشت» (رعد: ۱۱) در تفسیر این آیه، علامه طباطبایی می‌فرماید: «این سنت پروردگار و اثری است که خداوند بر گناهان و انحرافات بشر مترتب می‌کند، ولو اینکه بشر امروز آن را باور نداشته و بگوید، این افکار زائیده عقب افتادن در علم و دانش و نداشتن وسیله دفاع است، و گر نه اگر انسان در صنعت پیشروی نموده و خود را مجهز به وسائل دفاعی نموده می‌تواند از همه این حوادث که نامش را قهر طبیعت می‌گذاریم پیشگیری کند، هم چنان که ملل متمدن توانستند از بسیاری از این حوادث از قبیل قحطی، وبا، طاعون و سایر امراض واگیردار و همچنین سیل‌ها، طوفان‌ها، صاعقه‌ها و امثال آنها جلوگیری به عمل آورند. جواب به کسانی که اعتقاد به تأثیر بد کاری‌ها در پیدایش بلایا و مصائب را معلول

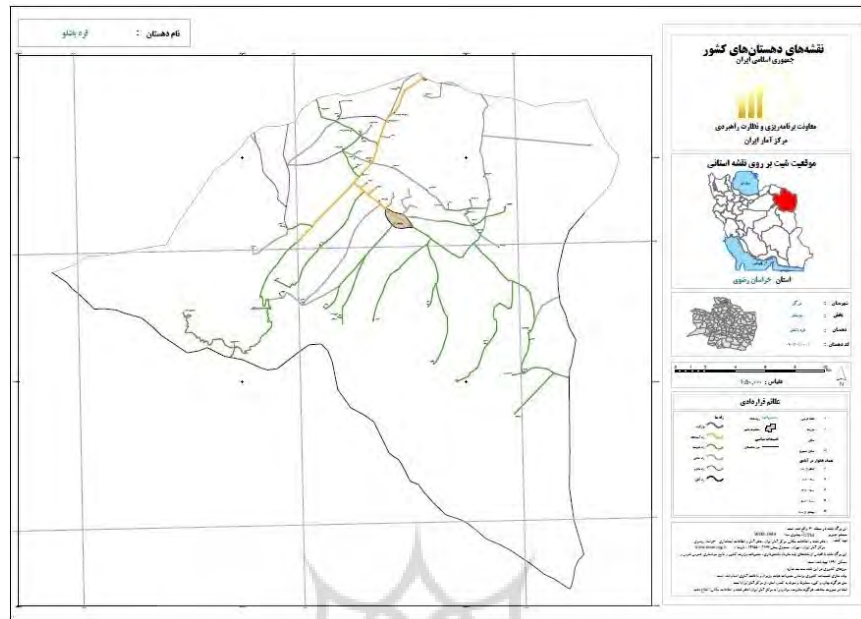
جهل و عقب افتادگی علمی پنداشته‌اند و بیان اینکه انسان نمی‌تواند بر نظام طبیعت مسلط شود، باید گفت خدا این فکر و صاحبان چنین افکاری را نابود کند که در اثر کفر و غرور فکری خیال کرده‌اند پیشرفت و جلو افتادن ملتی از ملتی دیگر (تمدن) می‌تواند بر نظام طبیعت مسلط شده و احکام آن را ابطال نموده و آن را مطیع خود سازد. و خلاصه، دستگاه آفرینش که این مخمورین دستخوش هوا و غرور، جزئی به حساب نیامدنی از آنند، به کاکل آنان چرخیده و محکوم امر و نهی ایشان است، و حال آنکه اگر حق و حقیقت که گردش گردون بر مدار آن است- تابع هوی و هوس آنان شود آسمان و زمین از هم می‌پاشد» خداوند قادر، تغییرات اجتماعی و حرکت به سوی اعمال ناشایست را زمینه ساز بلایا و ناامنی و حرکت به سوی اعمال شایسته را زمینه ساز برکات زمین و آسمان می‌داند. (صارمی، ۱۳۸۹: ۱۱۲)

محدوده مورد مطالعه

دهستان قره باشلو در عرض جغرافیایی ۳۷.۰۷ تا ۳۷.۳۰ و طول جغرافیایی ۵۸.۴۸ تا ۵۹.۱۴ قرار گرفته است. همچنین این دهستان طبق تقسیمات کشوری جزو بخش چاپشلو شهرستان درگز، از شهرستان های استان خراسان رضوی محسوب می شود. و مساحت این دهستان ۶۵۰ کیلومتر مربع می باشد. (نصیری، ۱۳۸۴: ۵) این دهستان از شمال به بخش مرکزی شهرستان درگز، از شرق به بخش لطف آباد و از جنوب و غرب به دهستان میانکوه محدود می گردد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نقشه شماره ۱. پراکنش آبادی های دهستان قره باشلو

روش تحقیق

این تحقیق از لحاظ ماهیت کاربردی و از نظر روش توصیفی تحلیلی است که برای جمع آوری اطلاعات از منابع کتابخانه ای استفاده شده است و کار میدانی به وسیله پرسشنامه می باشد. که جمع آوری اطلاعات آن به وسیله پرسش گری از محل روستاهای نمونه می باشد. برای انتخاب روستاهای نمونه براساس آمارگیری سال ۱۳۹۵ از بین، ۱۷ روستای بالای ۱۰۰ نفر جمعیت دهستان قره باشلو، ۴ روستای؛ پرکند، حسن آباد، داغدار و کالو از طریق نمونه گیری طبقه ای - تصادفی انتخاب شده اند. و تحقیق بر آن ها متمرکز گردیده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران و با خطای ۵ درصد و سطح اطمینان ۹۵ درصد محاسبه گردید و حجم نمونه این پژوهش ۳۲۰ نفر تعیین شد. در نهایت تحلیل و آنالیز داده های بدست آمده با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون فریدمن انجام شد. این تحقیق بر فرضیه ذیل استوار است.

- دین و آموزه های اسلامی در کاهش جرائم در روستاهای دهستان قره باشلو موثر است.

نتایج و یافته های تحقیق

با توجه به جدول شماره ۱، تعداد ۲۷۹ نفر (۸۷.۲ درصد) از پاسخگویان را مردان و همچنین ۴۱ نفر (۱۲.۸ درصد) را زنان تشکیل می دهند و با توجه به جدول ذیل گروه سنی ۲۱-۳۰ سال با ۱۷.۸ درصد کمترین درصد را میان پاسخگویان و گروه سنی ۵۰-۴۱ سال با ۳۵.۳ درصد بیشترین درصد پاسخگویان را به خود اختصاص داده است همچنین تحصیلات پایین تر از دیپلم با ۶۱.۶ درصد بیشترین درصد و تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر با ۳.۴ درصد کمترین درصد را در میزان تحصیلات پاسخگویان به خود اختصاص داده است.

جدول ۱- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت، گروه سنی و تحصیلات

جنسیت	تعداد	درصد	سن	تعداد	درصد	تحصیلات	تعداد	درصد
مرد	۲۷۹	۸۷.۲	۳۰-۲۱	۵۷	۱۷.۸	پایین تر از دیپلم	۱۹۷	۶۱.۶
			۴۰-۳۱	۸۶	۲۶.۹	دیپلم	۸۳	۲۵.۹
زن	۴۱	۱۲.۸	۵۰-۴۱	۶۴	۲۰	کاردانی و کارشناسی	۲۹	۹.۱
			۵۰ سال به بالا	۱۱۳	۳۵.۳	کارشناسی ارشد و بالاتر	۱۱	۳.۴
مجموع	۳۲۰	۱۰۰	-	۳۲۰	۱۰۰	-	۳۲۰	۱۰۰

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۰

با توجه به داده های جدول (۲)، بیشترین درصد نمونه آماری مربوط به شاخص مزبور در سطح زیاد و خیلی زیاد با ۹۵ درصد مربوط به گویه کاهش جرایم جنسی با میانگین وزنی ۴.۲۶ از ۵ و کمترین میانگین وزنی مربوط به گویه کاهش طلاق با میانگین وزنی ۴ از ۵ می باشد. در بین گویه های عوامل اجتماعی مهاجرت، گویه کاهش جرائم جنسی با میانگین وزنی ۴.۲۶ از ۵، گویه کاهش جرایم خشن با میانگین ۴.۲۵ و گویه کاهش اقدام به خودکشی با میانگین ۴.۲۱ به ترتیب بیشترین تاثیر را در میان عوامل اجتماعی مهاجرت دارند.

جدول ۲- تاثیر دین و آموزه های اسلامی در کاهش آسیب های اجتماعی

رتبه	انحراف معیار	میانگین	کل	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	نماگرها	
									فراوانی	درصد
۶	۰.۸۰۹	4.02	320	۵۶	۲۲۱	23	14	6	فراوانی	کاهش اعتیاد
			100	۱۷.۵	۶۹	۷.۲	۴.۴	۱.۹	درصد	
۴	۰.۶۵۰	4.17	320	۸۵	۲۱۵	۱۲	۵	۳	فراوانی	کاهش سرقت
			100	۲۶.۶	۶۷.۲	۳.۷	۱.۶	۰.۹	درصد	
۵	۰.۷۱۱	4.15	320	۹۱	۲۰۳	۱۵	۷	۴	فراوانی	کاهش فقر
			100	۲۸.۴	۶۳.۴	۴.۷	۲.۲	۱.۳	درصد	
۱	۰.۶۱۰	4.26	320	107	197	11	4	1	فراوانی	کاهش جرایم جنسی
			100	۳۳.۴	۶۱.۶	۳.۴	۱.۳	۰.۳	درصد	
۳	۰.۶۶۲	4.21	320	۹۹	۲۰۲	۱۰	۷	۲	فراوانی	کاهش اقدام به خودکشی
			100	۳۰.۹	۶۳.۱	۳.۲	۲.۲	۰.۶	درصد	
۷	۰.۷۹۵	4.00	320	۶۷	۲۱۵	۱۹	۱۱	۸	فراوانی	کاهش طلاق
			100	۲۰.۹	۶۷.۲	۵.۹	۳.۵	۲.۵	درصد	
۲	۰.۶۵۶	4.25	320	۱۰۶	۱۹۵	۱۲	۵	۲	فراوانی	کاهش جرایم خشن
			100	۳۳.۱	۶۰.۹	۳.۸	۱.۶	۰.۶	درصد	

منبع: یافته های تحقیق، 1400

آزمون فرضیه

فرضیه: دین و آموزه های در کاهش جرائم در روستاهای دهستان قره باشلو موثر است.

جدول ۳- نتایج آزمون فریدمن

۴۱.۶۶	آزمون Chi-square
۶	درجه آزادی
۰.۰۰۰	سطح معناداری

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۰

در میان آسیب های اجتماعی ۷ متغیر مشخص و با توجه به اولویت پاسخ، امتیازبندی و مورد آزمون فریدمن قرار گرفتند. با توجه به جدول شماره ۳، مقدار آماره آزمون فریدمن ۴۱.۶۶ و با سطح معناداری ۱ درصد بوده است. بنابراین در سطح معناداری ۹۹ درصد فرض برابری میزان اهمیت دین و آموزه های اسلامی در کاهش همه آسیب

های اجتماعی از دیدگاه پاسخگویان رد می شود و نتیجه گرفته می شود که: مولفه های مربوطه (از نظر پاسخگویان) با درجات متفاوت دین و آموزه های اسلامی در کاهش آسیب های اجتماعی موثر می باشند.

جدول ۴- بررسی فرضیه

رتبه	Sig. (2-tailed)	انحراف معیار	میانگین	عوامل اجتماعی
۱	۰.۰۰۰	۰.۶۱۰	۴.۲۶	کاهش جرائم جنسی
۲	۰.۰۰۰	۰.۶۵۶	۴.۲۵	کاهش جرائم خشن
۴	۰.۰۰۰	۰.۶۵۰	۴.۱۷	کاهش سرقت

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۰

با توجه به جدول شماره ۴، کاهش جرائم جنسی و خشن در رتبه اول و دوم و همچنین کاهش سرقت در رتبه چهارم تاثیر دین و آموزه های اسلامی در کاهش آسیب های اجتماعی در مناطق روستایی می باشد و در نتیجه فرضیه ما تایید می شود.

جمع بندی و نتیجه گیری

در صورت عدم پیشگیری و ارائه راهکار برای پیشگیری از آسیب های اجتماعی، باعث افزایش جرائم و ایجاد ناامنی می گردد و رشد ناهنجاری های اجتماعی با استناد به آیات قرآن سبب پیدایش بلایا و ناامنی در جامعه و در صورت عدم کنترل این ناهنجاری ها علاوه بر همه بلایا و ناامنی های موجود، به نابودی جامعه منجر می شود و از منظر متون اسلامی، امنیت یکی از بزرگترین و گواراترین نعمتهای الهی است. از این مطالعه می توان به این نتایج دست یافت: مطابق با جدول شماره ۲، تاثیر دین و آموزه های اسلامی در کاهش جرائم جنسی با میانگین ۴.۲۶ از ۵ در رتبه اول و همچنین تاثیر دین و آموزه های اسلامی در کاهش جرائم خشن با میانگین ۴.۲۵ از ۵ در رتبه دوم قرار گرفته اند و در نتیجه دین و آموزه های اسلامی باعث کاهش آسیب های اجتماعی می گردد و در کاهش جرائم موثر است. به طور کلی می توان گفت، رعایت احکام دینی و دینداری انسان را از حرکت در مسیر جرائم باز می دارد و با استفاده از آموزه های اسلامی و راهکارهای پیشنهادی آن در راه کاهش آسیب های اجتماعی گام برداشت که به سبب آن امنیت و آرامش برای مردم جامعه به ارمغان می آید.

منابع و مأخذ

- ابراهیمی، شهروز و همکاران (۱۳۹۳). بررسی تطبیقی رویکرد امنیتی اسلام با رویکرد امنیتی رئالیسم و لیبرالیسم، دوفصلنامه علمی پژوهشی جامعه شناسی سیاسی جهان اسلام، دوره ۲، شماره ۱.
- اخوندی، محمدباقر (۱۳۹۶). تأثیر مراتب دینداری بر کاهش انحرافات اجتماعی درآموزه های قرآن، دوفصلنامه انسان پژوهی دینی، شماره ۳۷.
- اسماعیلی، محسن (۱۳۹۱). مردم سالاری دینی و امنیت پایدار؛ مبانی و راهبردهای حقوقی، فصلنامه آفاق امنیت، شماره ۱۴.
- افخمی عقدا، محمد و همکاران (۱۳۹۵). بررسی رابطه آسیب های اجتماعی با کیفیت زندگی در شهر یزد، مجله دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، دوره ۲۴، شماره ۳.
- اکبریان، سعیدرضا و صادقی، محسن (۱۳۹۶). تحلیل عوامل موثر بر گرایش به اعتیاد در مناطق روستایی (مطالعه موردی: دهستان رونیز)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، شماره ۲۷.
- بزرگی، محمدرضا (۱۳۸۷). آسیب شناسی انحرافات اجتماعی از منظر قرآن، مجله مطالعات اجتماعی، شماره ۷.
- بنی اسدی، مصطفی و ورمزیاری، حجت (۱۳۹۳). بررسی عوامل موثر بر بهره وری نیروی کار کشاورزی توزیع درآمد و فقر در مناطق روستایی ایران. فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۴.
- پوریانی، محمد حسین و مرادی، زهرا (۱۳۹۴). نقش دینداری در کاهش آسیبهای اجتماعی در استان ایلام، فصلنامه دانش انتظامی ایلام، شماره ۱۵.
- تقی زاد فانید، ابوالقاسم و جلیلی، جلوه (۱۴۰۰). بررسی میزان بومی سازی سیاستگذاری های توسعه روستایی با تأکید بر برنامه های اول تا ششم توسعه در ایران، فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۴، شماره.
- توسلی، غلامعباس و غیائی، علی (۱۳۹۰). عوامل اجتماعی موثر بر طلاق طی دهه اخیر مورد مطالعه استان یزد سالهای ۸۰-۸۶، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال ۳، شماره ۴.
- توسلی، محمد حسن و صادقی، محمد امین (۱۳۹۴). آموزه های اسلامی پیشگیری از جرم، فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی، شماره ۳۲.
- حسینی، سیدحسین و جهاننیده، زهیر (۱۳۹۵). کیفیت حمایت از کاهش آسیبهای اجتماعی بی حجابی در قلمروی قوانین کیفری، اولین همایش ملی آینده پژوهی، علوم انسانی و امنیت اجتماعی.

- خسروشاهی، قدرت ا... و همکاران (۱۳۹۰). پیشگیری از جرم در پرتو آموزه های دینی، نشریه مهندسی فرهنگی، شماره 57 و 58.
- رضوانی، محمدرضا و همکاران (۱۳۹۰). جغرافیای جرم در نواحی روستایی با تاکید بر سرقت دام در بخش چهاردولی شهرستان قروه، فصلنامه پژوهش های مدیریت انتظامی، دوره 6، شماره 1.
- سام آرام، عزت ا... (۱۳۸۷). آسیب اجتماعی اعتیاد در بین جوانان روستایی: مطالعه موردی روستاهای شهرستان اهواز، فصلنامه روستا و توسعه، سال 11، شماره 3.
- شاه محمدی، زینب (۱۳۹۶). نقش نماز در کاهش آسیبهای اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی گلستان، شماره 8.
- صارمی، حمیدرضا (۱۳۸۹). تحلیل نقش مسائل اجتماعی در ناامنی شهرها از دیدگاه اسلام، نشریه هویت شهر، شماره 6.
- عبدالهی، مهدیه (۱۳۹۵). بررسی مقایسه های آسیب های اجتماعی در بین دانشجویان با توجه به سبکهای زندگی غربی و اسلامی، پژوهشهای اجتماعی اسلامی، شماره 108.
- فتحی، سروش و فدوی، جمیله (۱۳۹۱). تحلیلی بر آسیب های اجتماعی جوانان طی سالهای ۸۷-۱۳۷۸ و عوامل مؤثر بر آن، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان، شماره 8.
- کاظمی پور ثابت، شهلا و همکاران (۱۳۹۴). سنجش نگرش جامعه میزبان به گسترش آسیبهای اجتماعی ناشی از توسعه گردشگری در شهر همدان، فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، دوره 8، شماره 1.
- مطهری، مرتضی (۱۳۹۰). نظام حقوق زن در اسلام، تهران: انتشارات صدرا.
- مهدوی حاجیلویی، مسعود و همکاران (۱۳۹۲). تحلیل نابرابری فضاهای جغرافیایی توسعه بین مناطق روستایی مرکزی ایران، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، دوره 5، شماره 4.
- میلانی، علیرضا و علیمحمدی، مرتضی (۱۳۹۵). پیشگیری اولیه از وقوع جرایم و تخلفات و عوامل مؤثر بر آن بر اساس آموزه های قرآنی، فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی، شماره 36.
- نجفی، محمود و همکاران (۱۳۹۲). پیشبینی آسیبهای اجتماعی بر اساس مهارتهای زندگی در دانش آموزان، مجله روانشناسی مدرسه، دوره 2، شماره 3.
- نصیری، جعفر (۱۳۸۴). طرح هادی روستای داغدار، معاونت عمران روستایی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

- Ali, Mansur(2014). Perspectives on Drug Addiction in Islamic History and Theology, Religions, No.5.
- Baker, David (2013). The rhetoric and reality of property crime and feeling safe in Australia, the Australia Institute, No.56.
- Ginneken, Esther van (2016). The pain and purpose of punishment: A subjective perspective, The Howard league for Penal Reform.
- Sattari, M and et al (2012). Islam and Addiction, Pharmaceutical science, Vol.18, No.3.

